

Vedtak i Hovedstyret i KS 13. februar

Administrasjonen gis fullmakt til å sende inn høringssvar fra KS til NOU 2026: 1 En bærekraftig kommunesektor (NOU 1), innenfor følgende rammer:

Generelt

KS viser til Kommunekommisjonens begrunnelse for hvorfor lokalt selvstyre både er viktig for å gi innbyggerne lokaldemokratisk innflytelse og er den mest ressurseffektive måten å sikre en bærekraftig velferd over hele landet. Dette premisset må være sentralt også i arbeidet med den oppfølgende utredningen (NOU 2).

KS anbefaler at Kommunekommisjonen i arbeidet med NOU 2 prioriterer å bruke ressurser på å utvikle forslag som faktisk reduserer samlet statlig styringstrykk mot kommunene, både på systemnivå og ved enkeltforslag.

KS deler kommisjonens vurdering av at det er behov for et institusjonelt rammeverk som bidrar til at statens styring framover i større grad er samordnet og utøves i tråd med rammestyringsprinsippet og prinsippene nedfelt i kommuneloven, både i regjering og Storting.

KS understreker betydningen av at summen av styringstiltak ses i sammenheng med de fastsatte økonomiske rammene og den demografiske utviklingen framover, både når det gjelder etterspørsel etter tjenester fra ulike befolkningsgrupper og tilgangen på arbeidskraft.

KS legger til grunn at regjeringen vil fremme konkrete forslag om oppfølging av Kommunekommisjonens første delrapport i kommuneproposisjonen 2027 og i statsbudsjettet for 2027.

1. Til konkrete enkeltforslag i NOU 1

I. KS mener prinsipielt at bemanningsnormer og formelle kompetansekrav er uegnede og unødvendige virkemidler i statens styring av kommunene, og at de bør unngås.

II. Dagens lærernorm bør endres fra å gjelde på hovedtrinn per skole til kommunenivå. Den tekniske utforming av lærernormen bør ha som hensikt barns rett til tilstrekkelig pedagogisk oppfølging.

III. KS støtter at de formelle kompetansekravene i helse- og omsorgstjenestelovens § 3-2 oppheves.

IV. Kommisjonens forslag til innlemming av øremerkede tilskudd støttes, med unntak av forslaget om innlemming av veterinærtilskudd. KS anbefaler at den delen av tilskuddet som gis spesielt som stimuleringstilskudd til dekning av veterinærtjenester på dagtid i kommuner med svakt næringsgrunnlag videreføres som øremerket tilskudd.

V. KS støtter at grunnskoletilskuddet avvikles, og at beløpet fordeles etter ordinære kostnadsnøkler i inntektssystemet.

VI. KS støtter forslag om forenkling av investeringstilskuddsordningen i tråd med kommisjonens forslag.

2. Forslag til NOU 2 - Institusjonelt rammeverk for statlig styring – Tiltak på systemnivå

KS anbefaler at Kommunekommisjonen prioriterer å utrede, konkretisere og foreslå et justert rammeverk for statlig styring av kommuner og fylkeskommuner basert på følgende hovedelementer:

I. Vurdere og foreslå hvordan staten kan tydeliggjøre rommet for lokalt politisk og faglig skjønn

II. Foreta en gjennomgang av utrednings- og beslutningsprosesser knyttet til lovarbeid med sikte på både tydeligere vurderinger av hvorvidt en regulering er egnet og nødvendig, og en høyere terskel for å gripe inn i den lokale handlefriheten

III. Vurdere og foreslå systemer for samordning og koordinering av lovverk, og etterfølgende evaluering av nytt lovverk

IV. Utrede hvordan en sterkere vektlegging av konsekvenser for hele kommunens eller fylkeskommunens tjenestetilbud i statlige klageordninger kan utformes samt utrede og foreslå alternativer til statlig klagebehandling

V. Vurdere om man skal innføre en høyere terskel for overprøving av kommunens frie skjønn i de enkelte særlover

VI. Vurdere om det bør etableres andre tvisteløsningsordninger i tillegg til dagens ordinære domstolsbehandling, for å behandle tvister mellom stat og kommune, hvor stat og kommuner er uenige om den skjønnsmessige lovforståelsen

VII. Vurdere tiltak som kan gi reell samordning av styringssignaler og prioriterte oppdrag i tildelingsbrev til underliggende etater, herunder dempe omfang og detaljeringsgrad av statlig tilsyn

VIII. Redusere kommuners og fylkeskommuners informasjonsplikt overfor statsforvaltningen

IX. Utrede tiltak som kan styrke etterlevelsen av det institusjonelle rammeverket for hvordan staten skal styre kommunesektoren

X. Utrede hvordan et tverrdepartementalt kontinuerlig arbeid med forenkling av eksisterende regler kan gjennomføres som del arbeidet med kommuneproposisjonen og statsbudsjettet, og inngå i de faste møtene med KS

3. NOU 2: Ytterligere endringer i dagens virkemiddelbruk – enkeltforslag

KS anbefaler at kommunekommisjonen prioriterer å utrede, konkretisere og foreslå endringer i dagens virkemiddelbruk innenfor følgende konkrete områder:

I. KS anbefaler at kommisjonen i NOU 2 utreder og fremmer forslag om mer fleksible bemanningsnormer i barnehagesektoren, kompetansekrav knyttet til bruk av tvang i helse- og omsorgssektoren og oppmyking av språkkrav for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner utenfor EØS og Sveits.

II. KS støtter kommisjonens vurderinger av tiltak for å frigjøre kapasitet til oppdatering av overordnede arealplaner, inklusive forenklinger knyttet til planstrategi og planprogram for samfunnsdelen, samt forenklinger i prosesskrav til mindre og moderate endringer i gjeldende planer. Kommisjonen bør vurdere dagens organisering av forholdet mellom stat og kommune som areal- og planmyndighet. Kommisjonen bør også vurdere behovet for endringer i plan og bygningsloven som har som effekt at omfang av utredninger reduseres og antall innsigelser reduseres, i særlig grad når foreslått regulering er i tråd med overordnet og oppdatert arealplan.

III. Det bør fremmes forslag om et eget lovutvalg for ny eiendomsskattelov med bedre pedagogiske oppbygning og struktur, og enklere regler for taksering og utskriving av skatt.

IV. KS mener at kommisjonen må øke ambisjonsnivået for gjennomgang av forhold i aktørlover som i betydelig grad binder ressurser i kommunesektoren til administrativ ressursbruk med liten eller ingen opplevd nytte for innbyggerne.

V. KS anbefaler at kommisjonen arbeider videre med hvordan statens pedagogiske virkemidler kan utformes slik at statsforvaltningen ikke begrenser det lokale selvstyret annet enn av det som fremgår av lov og forskrift.

VI. KS støtter at kommunekommisjonen i NOU 2 vurderer ytterligere innlemminger eller forenklinger av øremerkede tilskudd. I vurdering av innlemminger av større øremerkede ordninger som toppfinansieringsordningen og investeringstilskuddsordningen forutsettes at det gjøres en konsekvensvurdering av omfordelingseffekter mellom kommuner og grupper av kommuner.

VII. KS anbefaler at kommisjonen går gjennom enkeltparagrafer i helse- og omsorgstjenesteloven for å tilpasse lovverket til endrede rammebetingelser i kommunesektoren med hensyn til personellsituasjon, økonomi og endrede behov grunnet endringer i demografi

VIII. Kommunekommisjonen bør be Arbeids- og inkluderingsdepartementet om å tydeliggjøre kommunenes handlingsrom til å fatte rammevedtak etter sosialtjenestelovens § 18, alternativt endre ordlyden i loven slik at dette eksplisitt framkommer.

IX. Kommunekommisjonen bør vurdere om en sammenslåing av lovverk innenfor oppvekstsektoren kan bidra til en forenklet lovregulering, og forbedre rammebetingelsene for tverrsektorielt samarbeid innen de kommunale oppveksttjenestene.

X. Kommisjonen bør vurdere hvordan statens styring av kulturfeltet kan forenkles.

4. NOU 2: Andre forhold

KS anbefaler at kommunekommisjonen prioriterer å utrede, konkretisere og foreslå endringer innenfor følgende konkrete områder:

I. KS anbefaler at kommisjonen følger opp signalet om å se på hvordan statsforvalterne utøver sin rolle, herunder hvordan oppdragene tolkes og utøves, og på hvorvidt det er variasjon i dette mellom embetene.

II. Kommisjonen bør arbeide videre med både økonomiske og juridiske virkemidler som støtter opp om de selvstendige valg kommunene gjør for å bli større eller samarbeide mer omfattende og langsiktig i faste konstellasjoner, også om velferdsoppgaver.

III. Kommisjonen bør vurdere hvordan digitaliseringsarbeidet kan innrettes slik at statens sektorisering ikke vanskeliggjør mulighetene til å levere helhetlige og sammenhengende tjenester, påfører kommunesektoren urimelige kostnader og kompleksitet og krav om å ta i bruk løsninger som ikke er tilpasset sektorens behov.

IV. Kommisjonen bør foreslå endringer både i forsøksloven og i annen forsøkslovgivning slik at kommuner og fylkeskommuner kan prøve ut mer dyptgripende forsøk